

Cambridge Papers

**COOPERAREA DINTRE
BĂRBAT ȘI FEMEIE:
Câteva implicații
ale planului lui Dumnezeu
pentru societate**

Michael și Auriel Schluter

CAMBRIDGE

JUBILEE
CENTRE
A BIBLICAL VISION FOR SOCIETY

**COOPERAREA DINTRE
BĂRBAT ȘI FEMEIE:
Câteva implicații ale planului lui
Dumnezeu pentru societate**
Michael și Auriel Schluter

Articol publicat în seria *Cambridge Papers*

Iunie 2003

Traducător: Adina Petric

Centrul de Educație Creștină și Cultură Contemporană
Areopagus

Timișoara, 2014

Originally published in Cambridge Papers series,
by The Jubilee Centre (Cambridge, U.K.) under the title
*Gender co-operation: some implications
of God's design for society*

Volume 12, Number 2, June 2003.

@ Michael and Auriel Schluter, 2003

All rights reserved.

Published with permission of The Jubilee Centre,

3 Hooper Street, Cambridge, CB1 2NZ, UK

www.jubilee-centre.org

Charity Registration Number 288783.

Ediția în limba română, publicată cu permisiune, sub
titlul

*Cooperarea dintre bărbat și femeie: Câteva implicații
ale planului lui Dumnezeu pentru societate*

de Michael și Auriel Schluter,

apărută sub egida Centrului Areopagus din Timișoara

Calea Martirilor nr. 104

www.areopagus.ro

cu sprijinul oferit de

Christian Political Foundation for Europe.

Începând cu anul 2011, activitățile desfășurate de CPFE sunt susținute financiar de către Parlamentul European. Responsabilitatea pentru orice comunicare sau publicație redactată de CPFE, sub orice formă sau prin orice mijloc, revine organizației CPFE. Parlamentul European nu este responsabil pentru modurile în care va fi folosită informația conținută aici.

Coordonatori proiect:

Dr. Alexandru Neagoe, Dr. Paulian T. Petric

Toate drepturile rezervate asupra prezentei ediții în
limba română. Prima ediție în limba română.

Traducător: Adina Petric

Editor coordonator: Dr. Paulian T. Petric

*Cu excepția unor situații când se specifică altfel, pentru
citatele biblice s-a folosit traducerea D. Cornilescu.*

*Orice reproducere sau selecție de texte din această
carte este permisă doar cu aprobarea în scris a
Centrului Areopagus din Timișoara. Dacă există vreo
discrepanță între versiunea engleză și cea română,
versiunea engleză are întâietate.*

Strategia Renașterii este deficitară pe termen lung... deoarece a lăsat deoparte o jumătate a rasei umane, a privat civilizația noastră de darul pe care doar femeile puteau să îl ofere. Procedând astfel, a fost îndepărtat un întreg aspect al vieții umane...
(Paul Tournier)¹

Orice societate care a încercat să pună în practică simetria sexuală și să anuleze diferențele de rol între femei și bărbați a eșuat...
(Melanie Philips)²

Rezumat

În relațiile contemporane între femei și bărbați există multă tensiune și nefericire. Nu acesta a fost planul inițial al lui Dumnezeu. Bărbatul și femeia nu au fost mențiți să fie separați sau să concureze, ci să coopereze. În pofida tensiunilor provocate de Cădere, cooperarea între femei și bărbați creează oportunități extraordinare, deoarece bărbații și femeile au fost creați să fie interdependenți. Trăsăturile distinctive ale fiecărui gen sunt subliniate de personajele masculine și feminine evidențiate în mod pozitiv de-a lungul narațiunii biblice. Într-o lume căzută, cooperarea dintre femei și bărbați poate fi susținută printr-o cultură bazată mai degrabă pe dedicare față de familii și comunități formate din bărbați și femei, și nu pe focalizare asupra drepturilor individuale. Aceasta presupune o re-organizare a multor domenii din viața publică și privată: de exemplu, luarea deciziilor guvernamentale și organizaționale la nivel local, schimbarea mentalității cu privire la programul lung de muncă și întoarcerea la „modestie”.

Introducere

Există multe semne de tensiune în relațiile dintre bărbați și femei. Complicațiile persoanelor necăsătorite aflate în căutarea relației cu sexul opus sunt descrise cu umor în diferite filme

recente.³ Multe mame singure consideră aproape imposibil de suportat presiunea responsabilităților de acasă și de la locul de muncă. Numărul tot mai mare de bărbați tineri înstrăinați de societate poate fi văzut în statisticile cu privire la crime și sinucideri. La nivelul politicilor existente, există îngrijorare cu privire la rata ridicată a divorțului, adopțiile în cuplurile homosexuale, creșterea familiilor mono-parentale și scăderea ratei natalității în toate societățile occidentale.

La nivel personal, mulți bărbați simt că rolul lor în familie nu mai este recunoscut.⁴ Locurile de muncă tradiționale care se bazează doar pe forța fizică sunt tot mai puține, iar femeile pot în general să lucreze în noile locuri de muncă la fel de bine sau chiar mult mai bine decât bărbații. Femeile pot acum să aibă copii fără a fi căsătorite sau a avea un bărbat ca partener. În cazurile de divorț, rareori li se dă bărbaților custodia copiilor, chiar dacă femeia a fost cea care a părăsit căminul pentru relația cu un alt bărbat. Prea puțini bărbați au o idee clară cu privire la ce anume aduc ei în mod unic în căsnicie sau cu privire la natura masculinității.⁵

În mod similar, multe femei simt că „sistemul” acționează împotriva lor. Ele disprețuiesc ceea ce consideră a fi bariere ascunse ce le împiedică în promovarea la locul de muncă. Acasă simt că revoluția egalității între sexe a trecut pe lângă ele, deoarece ele continuă să facă aproape toată munca de acasă și se așteaptă să aibă totodată și un loc de muncă. În afară căminului lor, ele se simt deseori intimidat din punct de vedere psihologic și fizic. Conform afirmației făcute de Shalit: „Tot ceea ce a realizat revoluția egalității între sexe a fost creșterea riscului de viol, hărțuire, violență fizică... și o mai mare posibilitate de a se profita de pe urma femeilor”.⁶

În viața publică, conflictul dintre bărbați și femei se leagă în primul rând de problema egalității și conduce la o luptă pentru influență sau control asupra deciziilor politice și economice, atât cu privire la persoana care ia acele decizii, cât și cu privire la identitatea grupului favorizat

(bărbați sau femei) în interesul căruia sunt luate deciziile respective. Probleme care în generațiile anterioare ar fi fost interpretate din perspectivă regională, etnică sau de grup sunt acum analizate din perspectiva impactului lor asupra diferențelor dintre bărbați și femei.

Este dificil de înțeles dacă din punct de vedere istoric, relațiile dintre femei și bărbați au fost întotdeauna atât de tensionate. Cu siguranță au existat tensiuni în secolul I d.Hr. în lumea greco-romană, altfel Pavel nu ar mai fi considerat necesar să abordeze subiectul în scrisorile lui, într-un mod atât de detaliat. În istoria britanică recentă, se pare că revoluția industrială a perturbat sever tiparele existente în relațiile de gen, în special prin faptul că a creat dificultăți femeilor în a-și îndeplini responsabilitățile casnice și totodată să poată participa la activitatea economică. Faptul că identitatea bărbaților a ajuns să depindă mai mult de muncă decât de familie a afectat semnificativ recunoașterea importanței femeii. De asemenea iluminismul, cu accentul său pe raționalitatea individuală, a redus importanța cooperării dintre femei și bărbați. Cu toate că ulterior, educația femeilor, implicarea lor și schimbările tehnologice au adus un oarecare echilibru, din punctul de vedere al lui Van Leeuwen mișcarea feministă din anii 1960 a perturbat ritmul „unei echipe de canoe ce vâslea împreună”.⁷

În raport cu acest cadru, vom căuta să explorăm ce anume ne învață Biblia cu privire la relațiile dintre bărbați și femei, atât din perspectiva planului inițial al lui Dumnezeu, cât și a situației care a urmat după Cădere.⁸ Vom argumenta faptul că sunt diferențe între bărbați și femei care reies în mod clar din rânduiala creației și din învățătura biblică. Astfel de diferențe constituie fundamentul în baza căruia Dumnezeu a intenționat ca bărbații și femeile să coopereze spre beneficiul lor reciproc. Fără existența unei astfel de cooperări, persoanele individuale și societatea sunt sărăcite. Limitele acestui studiu nu ne permit mai mult decât analiza

succintă a câtorva dintre argumentele teologice, biologice și sociologice legate de acest subiect.

Implicații din perspectiva ordinii create

Primul loc unde putem căuta intențiile lui Dumnezeu este în însăși creația pe care El a făcut-o ca fiind „bună”.⁹

Pornind de la natură, putem deduce că bărbatul și femeia au fost creați pentru a avea diferite responsabilități. Femeia are mandatul de a naște copii, de a-i proteja și hrăni în primii ani de viață. Legătura biologică dintre mamă și copil este mai puternică decât cea dintre tată și copil, din moment ce prima legătură începe încă din pânțele, și este apoi întărită prin alăptare. De-a lungul anilor când o mamă se dedică în primul rând acestei responsabilități de a purta de grijă copiilor în primii ani de viață, tatălui îi revine sarcina specială de a asigura protecție și resursele necesare existenței.

Diferențele legate de procreație și creșterea copiilor merg mână în mână cu multe dintre diferențele dintre bărbați și femei în ceea ce privește comportamentul și abilitățile de comunicare. În general, femeile sunt eficiente în îngrijirea copiilor mici într-un mediu familial, datorită capacității lor de comunicare și abilității de a dezvolta relații apropiate, intime – în timp ce forța fizică a bărbaților și focalizarea lor pe realizarea unui obiectiv îi ajută să-și îndeplinească, într-un cadru mai larg, responsabilitatea lor specială de a proteja și de a oferi cele necesare vieții.

Știința socială susține aceste generalizări, chiar dacă dezbateră cu privire la „natură sau hrănire” rămâne nerezolvată. În mod tradițional, socializarea a fost înțeleasă drept „acel set de procese în care fiecare generație de adulți a transmis mai departe generației următoare de copii fondul de cunoaștere, credințe și deprinderi ce constituie cultura grupului social. Procesul socializării care are loc în copilărie a fost considerat în mare parte anticipativ: ca o ocazie de pregătire a copiilor pentru rolurile pe

care ei le vor avea ca adulți”.¹⁰ În trecut, unii chiar au sugerat că gândirea bebelușilor este asemenea unei „tăblițe goale” care devine determinată din punct de vedere cultural și sexual de interacțiunea cu idealurile și normele culturii înconjurătoare.

Schlegel și Barry au subliniat „o diferență invariabilă din punct de vedere cultural, și anume că fetele adolescente petrec mai mult timp în grupuri feminine multi-generaționale, iar băieții adolescenți petrec mai multe ore în compania grupului de prieteni. Consecința acestor experiențe de socializare poate fi aceea că fetele învață mai mult despre responsabilitatea socială, iar băieții învață să concureze ca egali”.¹¹ Stilurile de interacțiune ale fetelor (cu accentul pe facilitare și creare de posibilități) pot fi, de asemenea, adaptate funcțional, făcându-le să fie mai sensibile și eficiente în responsabilitățile lor de a purta de grijă; în mod similar, un stil competitiv s-ar putea să le fie folositor băieților în rolurile lor sociale ca adulți.

Deborah Tannen, specialist în lingvistică, a argumentat faptul că o mare parte din deficiențele de comunicare între bărbați și femei pot fi legate de diferențele de gen în ceea ce privește stilurile de limbaj. „Femeile vorbesc și receptează un limbaj al conexiunii și intimității, în timp ce bărbații vorbesc și receptează un limbaj al statutului și independenței”.¹² Ea subliniază faptul că diferențele de gen în ce privește modul de a vorbi au fost descrise de cercetători studiind comportamentul copiilor chiar de la vârsta de trei ani.¹³ Perspectiva stereotipă popularizată, în care diferențele legate de modul de răspuns sunt asociate cu imaginea „Marte și Venus”, reflectă realitatea frustrării existente.¹⁴ Aceste diferențe pot deveni o sursă majoră de conflict între bărbați și femei, dacă fiecare parte o acuză pe cealaltă de intenții malițioase.¹⁵ Tannen concluzionează afirmând că atât bărbații, cât și femeile ar avea de câștigat din învățarea stilului sexului opus. Multe femei ar putea învăța de la bărbați să accepte anumite conflicte și diferențe fără a le considera drept o amenințare la adresa

intimității; iar mulți bărbați ar putea învăța de la femei să accepte interdependența fără a o vedea ca amenințare la adresa libertății.¹⁶

Studiile sociale subliniază, la rândul lor, modul diferit în care bărbații și femeile se raportează la muncă; diferențele fizice determină diferențe psihologice. Hakim consideră că statutul de angajat plătit nu este atât de important pentru femei, pe cât este pentru bărbați. Acest statut nu are un rol atât de important pentru femei în definirea identității lor.¹⁷

Studiile asupra funcționării creierului au evidențiat, de asemenea, că există diferențe între bărbați și femei. Experimentele de analizare a activității cerebrale în timpul unei stimulări emoționale arată faptul că bărbații și femeile activează circuite neuronale diferite.¹⁸ Steroizii ovarieni au, de asemenea, efecte ample asupra creierului, incluzând schimbări în transmiterea sinaptică și în procesul cognitiv.¹⁹ Acest fapt are consecințe asupra diferențelor dintre bărbați și femei în ceea ce privește simptomatologia anumitor boli.²⁰ Studii recente au ajuns totodată la concluzia că dincolo de efectele hormonilor, există și diferențe genetice la nivel cerebral.²¹ Alte evidențieri ale diferențelor de gen includ existența unor tipare diferite în folosirea limbajului și recunoașterea vizuală.

În concluzie, „perspectiva biosocială nu încearcă să demonstreze că există o determinare genetică a ceea ce pot face bărbații comparativ cu ceea ce pot face femeile; mai degrabă, ea sugerează faptul că trăsăturile biologice modelează ceea ce se învață și că există diferențe în ușurința cu care bărbatul și femeia pot învăța anumite lucruri”.²²

Interdependența și responsabilitatea între bărbați și femei

Dumnezeu a creat umanitatea ca fiind formată din bărbat și femeie (Gen. 1:27). Caracterul relațional și diferențierea în creație între bărbat

și femeie nu este accidentală, ci este o expresie exterioară a relațiilor dintre Persoanele Sfintei Treimi. Capacitatea noastră relațională este o amprentă a apartenenței noastre la Dumnezeu. Prin urmare, este imposibilă o umanitate autentică în care nu există elementul relațional. Sunt trei aspecte ce reies din acest verset în ceea ce privește chipul lui Dumnezeu în om: în primul rând, este exprimat în pluralitatea persoanelor, nefiind doar o singură persoană; în al doilea rând, este exprimat în armonia dintre bărbat și femeie, nu în opoziția dintre ei; și în al treilea rând, chipul divin este exprimat în diferențiere care implică egalitate și nu ierarhie.²³ Schmidt face câteva afirmații similare cu privire la relatarea din Geneza 2:

Lui Adam nu i s-a dat o persoană care să fie oglindirea lui, ci i-a fost dată o *ea* (Gen. 2:18), și el se bucură de modul în care ea se armonizează cu el (Gen. 2:23) – o relație de corespondență întemeiată atât pe asemănarea ei cu el (ca ființă umană), cât și pe diferențierea ei (ca femeie). În cuplu, cei doi sunt, în mod literal și figurativ, făcuți unul pentru celălalt. Deoarece unirea este remediul sentimentului de a nu fi întreg („de aceea”, Gen. 2:24), ființa umană este condusă de o puternică dorință de „a lăsa și a se lipi” în căsătorie.²⁴ (italicele autorului)

Bărbații și femeile sunt meniți să fie interdependenți. Acesta este un aspect important al modului în care ei reflectă chipul lui Dumnezeu. În Dumnezeire, fiecare dintre cele Trei Persoane este identificată prin felul în care se relaționează la celelalte două. Prin Fiul, Tatăl se face cunoscut. Autoritatea Fiului este conferită de Tatăl, care hotărăște planul pentru întreaga lucrare a Fiului. Duhul este trimis de Tatăl la cererea Fiului și aduce glorie Fiului.²⁵ În mod asemănător, Dumnezeu a creat umanitatea asimetrică, așa încât împlinirea oamenilor să depindă de sprijinul reciproc în cooperarea dintre bărbat și femeie. Mandatul procreării și al administrării resurselor creației este dat amândouă.²⁶

Atât bărbații cât și femeile, stând în mod egal înaintea lui Dumnezeu, sunt răspunzători în primul rând înaintea Lui pentru relația lor unul cu celălalt. De exemplu, perspectiva lui Pavel cu privire la responsabilitatea bărbaților în căsnicie derivă din faptul că, în narațiunea din Geneza, bărbatului i se conferă autoritate în relația cu femeia. Pavel aduce trei argumente.²⁷ În primul rând, dreptul primului „născut”: Adam a fost creat înaintea Evei. În al doilea rând, originea: femeia a fost creată din bărbat; și în al treilea rând, scopul: bărbatul nu a fost creat pentru femeie, dar femeia a fost creată pentru bărbat.²⁸ A avea autoritate, în acest context, înseamnă să accepți într-o atitudine de ascultare responsabilitatea unei astfel de poziții. După cum argumentează Pavel în alte pasaje, responsabilitatea unui bărbat în căsnicie este de a-și iubi soția ca pe propriul trup, într-un mod sacrificial așa cum Hristos a iubit Biserica, de a oferi soției sale „hrană și purtare de grijă” – și nu de a-i porunci sau de a o domina.²⁹ Prin învățătura lor, atât Pavel cât și Isus au provocat tiparele sociale înrădăcinate din vremea lor, care subjugau femeile.

În cartea Geneza se vorbește mai puțin despre responsabilitățile femeii, excepție făcând folosirea termenului „ajutor”, care este folosit deseori cu privire la relația lui Dumnezeu cu Israel.³⁰ Prin urmare, rolul femeii ca „ajutor potrivit” nu implică o subordonare față de bărbat; însă în căsnicie, și ea trebuie să asculte de chemarea lui Dumnezeu de a „se supune”, urmând exemplul supunerii de bună voie a lui Isus față de Tatăl.³¹ În realizarea mandatului de „a umple pământul”, femeile au responsabilitatea specifică de a naște copii, în pofida durerilor fizice și emoționale asociate cu aceasta.

Modul în care Biblia prezintă bărbatul și femeia nu presupune o descriere sistematică a rolurilor sau a unui set de trăsături la care fiecare trebuie să aspire. Mai degrabă, Biblia pare să accepte că deopotrivă în rândurile bărbaților, cât și ale femeilor există un spectru larg al trăsăturilor de caracter, chiar dacă în anumite cazuri unele vor

fi mai mult asociate cu un gen sau altul. Oricum, învățătura biblică oferă exemple de comportament apreciat și exemple de oameni care sunt lăudați. Aceste situații subliniază trăsăturile distinctive ale bărbaților și respectiv femeilor – trăsături care trebuie să fie exprimate, valorizate și apreciate de către comunitate.

Femei apreciate

Modelul de femeie cel mai frecvent citat este „femeia cu caracter nobil” prezentată în Proverbe 31. Munca ei este apreciată în mod public; ea valorează „cu mult mai mult decât rubinele”. Ea este lăudată, ca soție, mai întâi pentru beneficiile pe care i le aduce soțului și apoi pentru munca grea, perspicacitatea în afaceri, generozitatea față de săraci, tăria și demnitatea ei, înțelepciunea și cunoașterea ei cu privire la teologia lui Israel bazată pe legământ,³² și totodată pentru modul în care își administrează casa. Femeia descrisă aici nu este constrânsă a se limita la responsabilitățile casnice, dar nici nu și le neglijează.

În epistolele sale, Petru face referire la Sara, soția lui Avraam, ca exemplu al modului în care supunerea în căsnicie și speranța în Dumnezeu produc o frumusețe interioară.³³ Maria din Betania este apreciată de Isus pentru discernământ în stabilirea priorităților, iar mai târziu pentru că i-a turnat un parfum scump – gest pe care Isus îl descrie drept un „lucru frumos”;³⁴ în timp ce bărbații ucenici ai lui Isus au văzut fapta Mariei doar ca o risipă financiară, Isus vede dragostea și revelația spirituală care inspiră acțiunea ei ca mod de a-L pregăti pentru înmormântare. Maria, mama lui Isus, este o altă femeie lăudată în narațiunea biblică pentru credința ei, pentru cântarea ei de laudă și pentru reflecțiile referitoare la căile lui Dumnezeu.³⁵

Istoria lui Rut elogiază viața ei de loialitate și sacrificiu. Iată alte câteva femei din Vechiul Testament care sunt prezentate ca dovedind, în acțiunile lor, înțelegere teologică, discreție,

integritate și loialitate: Debora, Ana, Hulda, Abigail și Estera. În epistolele Noului Testament, „faptele bune” ale femeilor includ responsabilitățile materne, ospitalitatea, slujirea practică și ajutorarea celor în nevoie.³⁶ Dorca este un model în ceea ce privește „faptele bune și ajutorarea celor nenorociți”;³⁷ sunt laudate, de asemenea, femeile care i-au însoțit pe bărbați în călătoriile lor pentru a oferi sprijin practic,³⁸ iar Fivi este apreciată în special pentru felul în care l-a ajutat pe Pavel și pentru rolul de diaconiță în biserica din Cenchrea.³⁹

Bărbați apreciați

Exemplele pozitive legate de statutul de bărbat pot fi văzute în primul rând în analogiile referitoare la Dumnezeu ca tatăl arhetipal, soț și rege.

Legătura dintre paternitatea cerească și cea umană este de două ori afirmată în mod explicit în Noul Testament. Urmând exemplul oferit de Dumnezeu, și de la bărbați se așteaptă să își disciplineze copiii ca semn al dragostei față de ei.⁴⁰ De asemenea, așa după cum Dumnezeu Tatăl poartă de grijă pentru nevoile materiale ale copiilor Săi,⁴¹ la fel este responsabilitatea unui bărbat să poarte de grijă pentru familia sa. Dumnezeu este totodată o sursă de tărie și mângâiere pentru Isus în grădina Ghețimani, unde Isus I se adresează lui Dumnezeu în rugăciune ca „Ava” (cuvântul intim pentru „tată” din limbajul familial); astfel, în mod asemănător, tații – precum și mamele – ar trebui să fie o sursă de tărie și încurajare pentru copiii lor atunci când aceștia trec prin momente dificile.⁴²

Dumnezeu este descris drept „soț” pentru poporul Israel – atât în cartea Ieremia, unde El „îi duce de mână” pentru a-i elibera din sclavie,⁴³ cât și în Osea, unde profetul descrie și transpune în practică multele inițiative ale lui Dumnezeu care, asemenea unui soț, face totul pentru a recâștiga dragostea și atenția soției sale îndărătnice, Israel.⁴⁴

În al treilea rând, ca „Rege”, Dumnezeu manifestă o puternică preocupare pentru judecată și dreptate.

Isaia îl descrie pe Mesia care va veni drept o persoană care „va judeca pe cei săraci cu dreptate și va hotărî cu nepărtinire asupra nenorociților țării”.⁴⁵ Același accent se regăsește și în Psalmul 72, unde regalitatea umană este modelată după regalitatea lui Dumnezeu. Scriitorul Proverbelor arată că siguranța domniei unui rege este dată de ura sa față de fărădelege și dedicarea sa față de adevăr.⁴⁶ În legea deuteronomică, Dumnezeu este preocupat să se asigure că răspunsurile emoționale, chiar dacă sunt îndreptățite, nu împiedică săvârșirea dreptății.⁴⁷ Când Isus Regele vine în cele din urmă, nu este surprinzător să îl vedem profund preocupat de respectarea dreptății.⁴⁸ Aceste pasaje despre regalitate le oferă bărbaților un model de conducere în responsabilitățile publice.

De-a lungul Vechiului Testament sunt evidențiate, de asemenea, calitățile unor bărbați care au fost conducători: credința lui Avraam, umilința lui Moise, inima lui David pentru Dumnezeu, dedicarea lui Ezra de a respecta și a învăța legea lui Dumnezeu.⁴⁹ Credința bărbaților exprimată în săvârșirea dreptății, în îndrăzneală ca lideri și în acte personale de curaj sunt menționate și apreciate în întreg textul biblic.⁵⁰ În Noul Testament, Petru, Iacov, Pavel și Barnaba sunt apreciați pentru încurajarea, curajul și hotărârea lor.⁵¹

Identificarea calităților prin care se evidențiază bărbații și femeile de-a lungul Sfintei Scripturi ne ajută să dobândim o înțelegere mai profundă a procesului de cooperare. Punând împreună aceste calități ale caracterului, creștinii pot împlini lucrurile pe care Dumnezeu le cere – dreptatea, mila și smerenia înaintea Sa. Oare nu cumva de-abia atunci se poate spune că „dreptatea și pacea se sărută”?⁵²

Exemple ale cooperării

Pentru a înțelege mai bine cooperarea între bărbat și femeie, vom privi întâi la Cântarea Cântărilor, care este o celebrare a celei mai profunde intimități dintre un bărbat și o femeie,

fiind considerată de unii drept o imagine alegorică a relației dintre Dumnezeu și poporul Său. În această scriere, bărbatul este asociat cu imaginea unui copac sau a unei gazele, iar femeia este asociată cu imaginea unui crin sau a unui porumbel; tăria și viteza lui răspund la frumusețea și chemarea ei blajină. O altă analogie din această carte este cea a faptului că femeia are o „grădină”, pântecul ei – femeia îi oferă această „grădină” bărbatului ei întâi pentru plăcere și apoi pentru a fi „co-proprietar” și a aduce rod împreună. Aceasta este o cooperare în modul cel mai intim. În această carte întâlnim dorul reciproc, atracția reciprocă, nevoia reciprocă și scopul reciproc, care pare să fie determinat în parte de diferența dintre cei doi; tânăra și iubitul ei nu sunt identici. Crabb consideră că unirea sexuală caracterizată de satisfacție reciprocă constituie o metaforă a modului în care bărbații și femeile sunt mențiți să coopereze în alte domenii ale vieții.⁵³

Parteneriatul de colaborare între Estera și unchiului ei Mardoheu devine instrumentul prin care este salvat poporul evreu de la anihilare sub dominația Imperiului Persan. S-ar putea să nu fie o simplă coincidență faptul că primul capitol al cărții prezintă o imagine a confruntării dintre un bărbat și o femeie, iar apoi este oferit exemplul de cooperare între un bărbat și o femeie. Atât Estera cât și Mardoheu au roluri esențiale în salvarea evreilor; nici unul nu ar fi reușit fără celălalt.

Cel de-al treilea exemplu provine din alăturarea mai multor texte din cartea Proverbe cu privire la relațiile dintre soț și soție și cu privire la relațiile pe care ei le au cu copiii lor. Dezideratul este ca tatăl și mama să vorbească cu același „glas” copilului.⁵⁴ Soțul este îndemnat să fie nu doar loial, ci pasional față de soția sa, iar încălcarea legămintelor unei căsnicii este considerată a fi un păcat împotriva unui partener merit să fie alături întreaga viață.⁵⁵ În același timp, femeia este descrisă ca fiind pentru soț fie împlinirea sa, fie dăruirea sa; ea este darul lui Dumnezeu, „coroana” soțului; dar poate fi și stricăciunea oaselor sale.⁵⁶ Stabilitatea familiei depinde de darurile specifice feminității sale.

Influența ei se resimte cu mult în afara căminului, dar realizările ei sunt apreciate mai ales din perspectiva contribuției la fericirea și bunăstarea soțului. Între soț și soție există un profund sentiment de încredere: „inima bărbatului se încrede în ea”.⁵⁷

Realitatea Căderii și relațiile dintre bărbat și femeie

Pentru relația dintre bărbat și femeie, cel mai important aspect al blestemului rezultat în urma Căderii este acesta: „Dorința ta se va ținea după bărbatul tău și el va stăpâni peste tine”.⁵⁸ Au fost propuse diverse interpretări ale acestui verset, dar toate au subliniat într-un fel sau altul ruptura cooperării dintre bărbat și femeie și începuturile conflictului.⁵⁹

Căderea aduce cu sine păcatul deopotrivă în viața bărbatului și a femeii, iar păcatele sunt antiteza trăsăturilor lor pozitive. În diverse moduri, bărbații eșuează în a-și îndeplini responsabilitățile. În căsnicie, adesea bărbații sunt infideli soțiilor lor și nu reușesc să-și controleze apetitul sexual. Avraam este dispus să lase ca soția lui să fie luată de un alt bărbat pentru că se teme pentru propria siguranță. Amnon o violează pe sora sa vitregă datorită unei dorințe necontrolate. În cartea Proverbe, multele atenționări adresate bărbaților tineri cu privire la adulter sugerează tendința acestora de a folosi sexul pentru propria satisfacție, și nu pentru realizarea intimității.⁶⁰

Biblia anticipează faptul că regii sunt expuși tentațiilor legate de abuz de putere, patimi și sfidare a legii.⁶¹ Iar aceste tentații sunt ulterior confirmate de narațiunea biblică. Saul, în mod constant, își pierde cumpătul datorită competiției pentru putere, considerându-l pe David drept o amenințare. Solomon devine obsedat de femei și de bogăție. Roboam pare mai preocupat de statutul lui decât de bunăstarea poporului său, astfel că Israelul ajunge să se divizeze. Această listă sumbră este nesfârșită. De asemenea, cartea Proverbe avertizează în special bărbații⁶² împotriva

lenevirii, violenței, tiraniei și cruzimii,⁶³ atrăgând probabil atenția asupra unei anumite vulnerabilități de caracter în ceea ce-i privește pe bărbați.

Abilitatea femeilor de a dezvolta relații apropiate a fost de asemenea afectată de Cădere, ducând la capacitatea de a influența negativ. Cartea Proverbe atenționează în mod repetat cu privire la seducția exercitată de femeia adulteră. În aceeași carte sunt de asemenea cinci atenționări cu privire la „soția gâlcevitoare”.⁶⁴ Dumnezeu atenționează în mod repetat poporul Său cu privire la potențiala influență idolatră exercitată de soțiile străine, dintre care probabil Isabela a fost cea mai cunoscută. Rebeca manipulează moștenirea familiei în favoarea fiului ei favorit Iacov; Penina o batjocorește pe Ana dintr-un spirit de rivalitate; de asemenea, și biserica din Noul Testament nu duce lipsă de femei gâlcevitoare.⁶⁵ Iar la sfârșit, în Apocalipsa lui Ioan, apare ca personaj o femeie care și-a folosit forța de seducție și în comerțul pe care l-a făcut și care este descrisă drept „mama prostituatelor și spurcăciunilor pământului”.⁶⁶

În mod tragic, Căderea înseamnă că, până la întoarcerea lui Cristos, în fiecare societate va exista un conflict între bărbați și femei. Chiar și în rândul ucenicilor lui Isus, abilitatea bărbaților de a conduce este distorsionată, aceștia devenind preocupați mai degrabă să dobândească un anumit statut, decât să se focalizeze pe atitudine interioară și responsabilitate.⁶⁷ La rândul lor, femeile au căzut în capcana externalizării și trivializării misterului profund al frumuseții feminine.⁶⁸ Între bărbați și femei există mai degrabă o confruntare în detrimentul lor, decât o cooperare spre binele lor. În paralel cu poziționarea ostilă a umanității față de Dumnezeu, bărbații și femeile au ales o bătălie a voințelor și folosirea greșită a trupurilor lor, în locul unei interacțiuni la nivelul minții și inimii care ar fi adus împlinirea autentică.

Efectele negative și distructive ale Căderii pot fi răscumpărate prin intermediul Evangheliei, dar biserica din istorie nu oferă un model perfect; în interiorul ei există atât polarizare, cât și competiție.

Cu toate acestea, cu cât va fi înțeleasă mai bine adevărata dinamică internă, cu atât cooperarea va fi celebrată mai mult.

De la cooperare la armonia supremă

Tema cooperării în Scriptură începe cu două persoane, dar anticipează întreaga umanitate. Imaginea primilor doi oameni, Adam și Eva, în grădina paradisiacă arată nevoia de cooperare la trei nivele. În primul rând, cooperarea este o recunoaștere a unei potriviri la nivelul întregii ființe, „os din oasele mele și carne din carnea mea”, fapt ce duce la o intimitate pe care nu o mai întâlnim în altă parte a creației, și la acceptarea egalității ca persoane. În al doilea rând, cooperarea înseamnă un parteneriat în aceeași lucrare de stăpânire a lumii create de Dumnezeu. În al treilea rând, cooperarea înseamnă relația sexuală care duce la nașterea copiilor și asumarea mandatului de „a umple lumea”. Dar, în toate aspectele ei, cooperarea se rupe după Cădere și toate cele trei nivele sunt afectate. Recunoașterea statutului de egalitate este sacrificată de spiritul competitiv, ajutorul oferit de femeie în activitatea de conlucrare nu este îndeajuns pentru a înlătura caracterul istovitor al muncii, iar bărbatul nu poate proteja femeia de suferința implicată de procreare. Astfel, cooperarea devine în sine fragilă și aduce durere în mijlocul bucuriei.

Această deformare a relației se datorează păcatului, și de aceea Dumnezeu stabilește granițe pentru felul în care bărbații și femeile se relaționează unii la alții, dând legi pentru persoane individuale, cupluri, familii și societate. Aceste legi țin cont de natura căzută a umanității fără a nega tiparele inițiale conferite bărbatului și femeii. În cadrul Legii, Dumnezeu așează fundamentele unei culturi care reglementează viața de familie, finanțele, proprietatea, legile și educația, contribuind la crearea premiselor pentru relații de cooperare între bărbați și femei în cadrul societății.

În Isus, noi vedem nu doar Dumnezeu devenit om, ci și pe „al doilea Adam”, imaginea supremă

a umanului. Îl vedem victorios asupra diavolului, capabil să mențină o relație corectă cu Dumnezeu și cu alți oameni, inclusiv cu femei. Împreună cu faptul de a fi Fiul lui Dumnezeu, în lume El este omul desăvârșit – ca fiu, frate, învățător și prieten. El are o înțelegere perfectă atât a bărbaților, cât și a femeilor; El vede inima.⁶⁹ La fiecare întâlnire cu alți oameni, El răspunde într-un mod potrivit.

După viața lui Isus pe pământ, modelul cooperării se transpune pe un alt plan: este cooperarea Dumnezeirii cu umanitatea în actul răscumpărării. În contextul mântuirii, bărbații și femeile au o poziționare identică în Hristos.⁷⁰ Isus este mirele și ucenicii Săi constituie împreună mireasa. Iubitul din Cântarea Cântărilor dorește să fie primit în grădina lui spirituală pentru a se bucura de comuniune și pentru a cultiva viața pe care a sădit-o. Dar în această comunitate răscumpărată este încă nevoie de rânduială și limite, deoarece „mireasa” nu este încă desăvârșită, ea nu este încă un întreg; în cadrul ei există încă ne-cooperare – și nu în ultimul rând la nivelul relațiilor dintre bărbați și femei.

În contrast cu imaginea seducătoarei abominabile, episodul final din Apocalipsa prezintă mireasa ca o cetate desăvârșită construită din cele mai valoroase și prețioase materiale și perfect proporționată. Această cetate este acum pregătită să Îl primească pe Domnul ei, care vine să primească onoarea ce I se cuvine pentru că El deja S-a sacrificat pe Sine Însuși pe deplin. De-abia acum am trecut dincolo de conflict. Aici, în sfârșit, este instaurată armonia perfectă.

Atenuarea conflictului dintre sexe prin abordarea bazată pe drepturi

Începând cu perioada ce a urmat celui de-al Doilea Război Mondial, cultura occidentală a avut drept obiectiv stabilirea acelorași drepturi și oportunități atât pentru bărbați, cât și pentru femei. Acest lucru a avut multe rezultate laudabile.⁷¹ Însă această abordare a contribuit la favorizarea interesului individual față de interesele

de grup. Diferențele de gen sunt considerate drept o conștiință falsă care a fost construită la nivel individual sau social. Conform acestei perspective, ar fi de preferat dacă sarcina și nașterea copiilor, de exemplu, ar fi distribuite aleatoriu între bărbați și femei! Principala focalizare în vederea eliminării conflictului dintre sexe a fost asupra oportunităților din viața publică, aplicând o discriminare inversă pentru a corecta inechitățile de gen din educație, piața muncii, poziții publice și sectorul serviciului civil. Accentul asupra drepturilor individuale a fost totodată asociat cu îndepărtarea majorității reținerilor în ce privește comportamentul sexual, acceptarea divorțului din dorința libertății personale și de asemenea cu efortul, în parte fără succes, de a-i reeduca pe bărbați să participe la responsabilitățile casnice într-un mod mai echitabil.

În pofida beneficiilor pe care le-a adus această abordare în ceea ce privește oportunitățile de angajare ale femeilor, consecințele asupra cooperării între bărbați și femei, cât și asupra persoanelor individuale vulnerabile au fost în multe privințe negative. Un procent tot mai mare de tineri nu doresc să se dedice unei vieți de căsnicie. Rata divorțurilor a crescut de șase ori între 1969 și 1999.⁷² Aceste divorțuri au avut consecințe dureroase asupra copiilor, care au probleme psihologice și emoționale mai mari decât ale altor copii și a căror activitate educațională este afectată.⁷³ După divorț, unele mame singure ajung să se simtă iremediabil epuizate de muncă, iar unii tați separați de copiii lor devin indignați că nu pot păstra îndeajuns legătura cu ei, deși se așteaptă mereu să contribuie financiar.⁷⁴ Iar printre oamenii în vârstă sunt tot mai multe persoane care nu au un set de relații care să le ofere sprijinul necesar.⁷⁵

Alternativa biblică: o cultură a cooperării

Legile biblice sunt expresia caracterului lui Dumnezeu și a voinței Sale cu privire la societate,⁷⁶ fiind date într-un anumit context din punct de vedere istoric și geografic. Studiind intenția acestor

legi și luând principiile întrupate în ele, putem identifica lecții valabile pentru societatea de astăzi. Există însă trei avertismente importante în ceea ce privește această procedură. În primul rând, este esențial ca legile să fie privite ca întreg, ca viziune socială; foarte ușor poți lua un principiu dintr-o lege și acesta să te conducă într-o direcție greșită pentru că a fost scos din contextul întregului. În al doilea rând, datorită faptului că poporul Israel era o comunitate bazată pe legământ în timp ce societățile contemporane nu au acest statut, învățătura Noului Testament cu privire la libertatea religioasă trebuie să înlocuiască învățătura vechi-testamentară cu privire la aspectele ceremoniale și cele cu caracter exclusivist.⁷⁷ În al treilea rând, pentru a înțelege și aplica adevărata intenție a unei legi, și suprema ei împlinire, trebuie adesea să studiem viața și învățătura lui Isus, care a împlinit legea pe deplin.

Abordarea caracteristică legii biblice constă în a nu se concentra pe drepturile individuale, cu toate că unele legi apără anumite drepturi. Obiectivul legii biblice este mai degrabă acela de a crea o structură și o cultură socială caracterizată de relații puternice, de sprijin reciproc între bărbați și femei – relații care reprezintă, de fapt, fundamentul unei cooperări autentice. În centrul legii biblice nu se află preocuparea pentru „egalitatea” dintre bărbați și femei, ci mai degrabă pentru „proximitate relațională”, în care „paritatea” nu este decât una dintre cele cinci părți componente.⁷⁸ Un cadru mai general de apropiere în relațiile personale creează legături, participare, siguranță și oportunități pentru prietenie și intimitate – toate acestea făcând ca problema unei egalități stricte să nu mai apară ca prioritară. Acest lucru continuă să fie evident și astăzi în multe comunități africane și arabe.

În poporul Israel, la începuturile sale, miezul relațiilor sociale îl reprezenta familia extinsă și comunitatea locală; diferite domenii ale politicii publice precum dreptul la proprietate, situația financiară, respectarea dreptății și educația erau menite să întărească aceste legături sociale. În

mod particular, sistemul de pedepsire a celor care încălcau legile era menit să comunice care sunt relațiile corecte.⁷⁹ Legământul, care exprima valoarea credincioșiei și a unei dedicări pe termen lung, oferea un context adecvat pentru acest model de cooperare.

Forța familiei extinse și a comunității locale a fost creată prin faptul că, de-a lungul multor generații, această familie lărgită care cuprindea bărbați și femei a reprezentat principalul punct de referință în ceea ce privește identitatea unei persoane. Prin legislația referitoare la Anul Jubileului se realiza permanența într-un anumit loc sau înrădăcinarea în localitatea în care se afla familia lărgită. Sistemul patriarhal de la începuturile Israelului ar putea părea dezavantajos pentru femei, având în vedere că bărbații conduceau întreaga familie și gospodărie, fiind puține femei care trăiau pe cont propriu; în societate era așteptarea ca oamenii să se căsătorească, iar conducătorii familiilor în care erau fete necăsătorite aveau responsabilitatea de a se asigura că acestea vor găsi parteneri potriviți. Cu toate acestea, în contextul acestor reglementări, posibilitățile mai mari de a avea relații sigure și recunoaștere în cadrul familiei lărgite se pare că au compensat limitările în ceea ce privește libertatea femeilor.

Familia și comunitatea locală erau întărite prin rolurile importante care erau conferite acestora în sistemul social și în cel legislativ. Puterea politică era descentralizată, așa încât comunitățile aveau ultimul cuvânt cu privire la deciziile care le afectau existența. Faptul că deciziile politice se luau la nivel local a sporit foarte mult oportunitățile implicării ambelor sexe; chiar dacă deciziile erau luate local de către bărbați bătrâni din comunitate, femeile îi puteau influența. Prin contrast, puterea centralizată constrânge bărbații și femeile să aleagă între participarea la luarea unor decizii naționale undeva departe de casă și păstrarea unui rol semnificativ în cadrul familiei; de asemenea, modelul centralizat favorizează ierarhii decizionale care sunt exterioare familiei și în care tiparele de relaționare sunt preponderent masculine.

În Israel, sistemul economic contribuia, la rândul său, la întărirea familiei și a relațiilor locale. Interzicerea dobânzii și anularea datoriilor la fiecare șapte ani împiedicau dezvoltarea unor piețe financiare anonime; în acest fel, schimburile financiare se petreceau în special între oameni care se cunoșteau între ei. Legile Anului Jubileului cu privire la proprietate erau menite să asigure continuitate la nivelul relațiilor din familiile extinse și din comunitățile locale.⁸⁰ Aceste legi erau importante în susținerea economiei locale și prevenirea acumulării de capital care ar fi condus la distanțare relațională, la o ierarhizare excesivă și astfel la o marginalizare a femeilor.

Un plan de schimbare

Aceste trăsături ale culturii „relaționale” prezente în legea biblică răspund multora dintre îngrijorările legate de cultura contemporană și exprimate de unele reprezentante ale feminismului, precum Carol Gilligan.⁸¹ Aceasta susține că în cultura apuseană individualistă, abilitățile care sunt cel mai mult apreciate sunt cele asociate cu masculinitatea: abilitatea de a gândi independent și clarviziunea în luarea deciziilor. Tendința apuseană de a ține separate dragostea și munca atribuie femeii capacitățile de natură expresivă, în timp ce domeniului masculin i se atribuie abilități instrumentale. Gilligan remarcă:

„Atunci când sunt privite dintr-o perspectivă diferită, aceste stereotipuri reflectă un concept cu privire la vârsta adultă care în sine este dezechilibrat, favorizând separarea sinelui individual de legătura cu ceilalți, conducând la o înclinație mai mult spre viață autonomă și muncă decât înspre interdependența dintre dragoste și purtare de grijă”.⁸²

Pentru a accentua sentimentul de interdependență, cultura noastră trebuie să se îndepărteze de statutul de cultură a drepturilor individuale și să devină o cultură care accentuează

posibilitățile relaționale de cooperare între persoane de sex diferit, fiecare persoană fiind parte a unei comunități mixte formate din bărbați și femei, și în același timp continuând să se bucure de apartenența la grupuri de persoane de același sex.

La nivel guvernamental, trebuie acționat contrar tendinței de centralizare a deciziilor, fie că este vorba de Westminster sau de Brussels. Legislația și politicile existente trebuie să dea o prioritate mai mare considerațiilor relaționale, sau cel puțin să nu se acționeze împotriva cooperării între persoanele de sex diferit. Câteva exemple în acest sens vor fi de ajuns. În domeniul finanțelor personale, guvernul ar putea promova o autonomie mai degrabă reciprocă decât individuală. Resursele folosite pentru a susține căsniciile și creșterea copiilor sunt derizorii; politica de impozitare face ca întemeierea unei căsnicii să fie de fapt dezavantajoasă pentru parteneri. În ceea ce privește educația, accentul pe competența tehnică individuală reduce la minimum timpul pentru alte activități, precum muzică și teatru, ce întăresc cooperarea. Acolo unde sunt dovedite avantajele academice ale școlilor pentru persoane de același sex, aceste avantaje trebuie puse în balanță cu dezavantajele sociale. O mai mare flexibilitate în educația universitară ar contribui la evitarea tendinței tinerilor de a amâna căsătoria și întemeierea unei familii. La nivelul politicilor referitoare la delincvență, trebuie subliniat că detenția inhibă semnificativ capacitatea de relaționare la persoane de sex diferit, iar cei care și-au ispășit pedeapsa vor fi complet nepregătiți să trăiască în contexte mixte. De vreme ce pentru bărbați munca este un factor mult mai semnificativ în construirea sentimentului propriei identități, trebuie să existe o angajare publică mai fermă în garantarea unor oportunități de angajare pentru bărbați până la vârsta pensionării.

La nivel instituțional, multe organizații ar putea fi mai mici, sau structurate în așa fel încât să pună un accent mai mare pe sub-unitățile din interiorul lor. Practicile rigide de angajare și cultura programului lung de lucru în economia britanică îngreunează

inițierea și întreținerea unor relații pe termen lung – relații pe care se clădesc căsniciile, familiile lărgite și comunitățile.

În ceea ce privește cultura cotidiană, trebuie să existe – după cum spune Shalit – „o întoarcere la modestie” pentru a proteja femeile de hărțuire sexuală.⁸³ În trecut erau încurajate, ca parte a conduitei, atitudini caracterizate de respect – de pildă în ceea ce privește îmbrăcămintea sau gesturile de curtare. Noile coduri de comportament pentru zilele noastre ar putea începe de la o limitare a pornografiei și a industriei publicitare. Creștinii ar trebui de asemenea să pună în discuție atitudinea seculară ce încurajează tinerii să se căsătorească și să devină părinți cât mai târziu – toate acestea însă fără a pune sub semnul întrebării legitimitatea chemării unor persoane la o viață de celibat.

Într-o epocă în care problemele legate de distincția bărbat - femeie au devenit atât de importante în plan social, creștinii au oportunitatea unică – și totodată mandatul – de a oferi un model societății din jur în ce privește cooperarea dintre bărbați și femei, accentuând calitatea de persoană, spiritul de colegialitate și participarea împreună la scopuri creative. Aceasta cheamă bisericile la o revizuire urgentă a sub-culturii lor, analizând în primul rând nu problemele controversate ale „egalității” în ceea ce privește ordinea și predicarea, ci problemele „apropiate” mai largi legate de clădirea unor relații bazate pe respect reciproc și încredere la nivelul comunității formate din bărbați și femei. Pe lângă responsabilitatea de a pleda pentru acele schimbări, amintite anterior, care trebuie să se producă la nivelul politicilor naționale și al comportamentului organizațional, este vital ca noi, creștinii, să fim văzuți „aplicând ceea ce predicăm” – și aceasta în propriile noastre comunități.

Mulțumiri

Dorim să mulțumim următoarelor persoane: Margaret Chapman, Esmé Holland, Harvey McMahon, Elizabeth Catherwood, Ruth Rowland, Jonathan Burnside, Derek Kidner, Jeremy Ive, John Ashcroft, cât și grupului de autori care contribuie la seria *Cambridge Papers*, pentru că ne-au ajutat în reflectarea asupra problemelor abordate de acest articol.

Michael Schluter este fondator și președinte onorific al Jubilee Centre, un grup creștin de studii cu sediul în Cambridge; de asemenea, el este director al organizației Relational Research. **Auriel Schluter** a desfășurat de-a lungul anilor activitate didactică și a lucrat cu diferite grupuri de tineri; în prezent, ea este consilier profesionist. Michael și Auriel Schluter au locuit de-a lungul anilor în Africa, Asia, America de Nord și Marea Britanie. Ei au trei copii căsătoriți și doisprezece nepoți.

Note:

[1] *The Gift of Feeling* (tr. Edwin Hudson, SCM Press, 1981), p. 122.

[2] *The Sex Change Society* (The Social Market Foundation/Profile Books, 1999), p. 197.

[3] De ex., *Bridget Jones's Diary* (2001); *About A Boy* (2002).

[4] De ex., vezi buletinul informativ al grupului de lobby „Families Need Fathers” [Famiiliile au nevoie de tați] (adresa: 134 Curtain Road, London, EC2A 3AR).

[5] De ex., vezi Anthony Clare, *Masculinity in Crisis* (Chatto and Windus, 2000).

[6] Wendy Shalit, *A Return to Modesty* (New York, Touchstone, 2000), p. 44.

[7] Mary Stewart Van Leeuwen, *Fathers and Sons: The search for a new masculinity* (IVP, 2003).

[8] Gen. 1-3.

[9] Gen. 1:31.

[10] Eleanor E. Maccoby, *The Two Sexes: Growing Up Apart, Coming Together* (Harvard University Press, 1998).

[11] Schlegel, A. și Barry, H., *Adolescence: An anthropological inquiry* (New York, Free Press, 1991).

[12] Deborah Tannen, *You Just Don't Understand: Men and Women in Conversation* (Virago Press, 1992), p. 43.

[13] *Ibid.*, p. 44-45.

[14] John Grey, *Men are from Mars* (Thorsons, HarperCollins, London), 1993.

[15] Douglas Stone, Bruce Patton și Sheilah Heen, *Difficult Conversations: How to discuss what matters most* (Michael Joseph, 1999), p. 45.

[16] *Ibid.*, p. 294.

[17] Catherine Hakim, „Women's Role and Social Policy; A New Perspective from Preference Theory” (*European Studies*, vol. 1, nr. 1, 1999).

[18] Turham Canli *et al.*, „Sex differences in the neural basis of emotional memories”, *Proceedings of the National Academy of Sciences USA* (vol. 99, 23 iulie 2002, p. 10789-10794).

[19] B. McEwen, „Estrogen actions throughout the brain”, *Recent Progress in Hormone Research* (nr. 57, 2002), p. 357-384.

[20] De ex., M. L. Rao și H. Kolsch, „Effects of estrogen on brain development and neuroprotection-implications for negative symptoms in schizophrenia” (1), *Psychoneuroendocrinology* (vol. 28, supliment 2, 2003), p. 83-96.

[21] R. J. Agate *et al.*, „Neural, non gonadal, origin of brain sex differences in gynandromorphin finch”, *Proc. Natl. Acad. Sci. USA* (15 aprilie 2003, vol. 100[8]), p. 4873-4878.

[22] Rossi, A., „A biosocial perspective on parenting”, *Daedalus* (vol. 106, Cambridge [MA], American Academy of Arts and Sciences, 1977), p. 1-31.

[23] Phyllis Trible, *God and the Rhetoric of Sexuality* (Philadelphia, Fortress Press, 1978; SCM Press, 1992), p. 18-19. Nu subscriem însă la întregul argument pe care autoarea îl dezvoltă mai departe.

[24] Thomas E. Schmidt, *Straight & Narrow?* (Illinois, Inter Varsity Press, 1995), p. 44.

[25] Col. 2:15; Ioan 1:18; 5:27; 5:19-20; 14:16; 16:12-15.

[26] Gen. 1:28.

[27] Pavel nu aduce ca argument faptul că Adam a numit femeia „Eva”. Acest lucru s-a întâmplat după Cădere (Gen. 3:20); când Adam îi dă partenerei sale numele de „femeie”, el celebrează faptul remarcabil că ea este asemenea lui și totuși diferită de el (Gen. 2:23).

[28] 1 Tim. 2:13; 1 Cor. 11:8, 9.

[29] Ef. 5:25-28.

[30] Termenul ebraic *ezer*, de ex., Ex. 18:4; Deut. 33:7; Ps. 20:2; 33:20; 70:5 etc.

[31] Ioan 14:31; Luca 22:42.

[32] Prov. 31:26 în ebraică.

[33] 1 Pet. 3:5.

[34] Luca 10:42; Mat. 26:13.

[35] Luca 1:38, 45-55; 2:19, 51. Contrast cu Zaharia (Luca 1:18).

[36] 1 Tim. 5:10.

[37] Fapte 9:36; cf. 1 Tim. 5:10.

[38] Luca 8:3; 1 Cor. 9:5.

[39] Rom. 16:1-2.

[40] Evr. 12:7; Prov. 3:11-12.

[41] Mat. 6:25-34; Luca 11:13.

[42] Marcu 14:36; Is. 66:13.

[43] Ier. 31:32.

[44] Vezi, de exemplu, Osea 1:2; 2:16; 3:1 etc.

[45] Is. 11:4.

[46] Prov. 16:12-13.

[47] Deut. 19:6-13.

[48] Mat. 23:23.

[49] Evr. 11:8-19; Num. 12:3; 1 Sam. 13:14; Ezra 7:10.

[50] Evr. 11:32-34.

[51] De exemplu, 2 Cor. 1:3-11; Flp. 3:2-11; 1 Tim. 6:11; 2 Tim. 2:22.

[52] Mica 6:8; Ps. 85:10.

[53] Larry Crabb, *Inside Out* (Navpress, 1988), citează aici din ediția Scripture Press Foundation (Herts, UK), p. 208 ș.m.d.

[54] Prov. 1:8, 9; 6:20 etc.

[55] Prov. 5:19; 2:17; Mal. 2:14.

[56] Prov. 18:22; 19:14; 12:4.

[57] Prov. 14:1; 31:11, 12, 23.

[58] Gen. 3:16.

[59] Vom aminti aici două dintre interpretări: Hurley (*Man and Woman in Biblical Perspective*, IVP, 1981, p. 219) interpretează acest verset ca însemnând, în lumina textului din Gen. 4:7, că „ea va ajunge să dorească să scape de autoritatea lui, dar el va stăpâni peste ea”. Trible (*op. cit.*, p. 128) interpretează acest verset ca

înseamnă că „bărbatul nu va răspunde dorinței femeii în mod similar, ci el va stăpâni peste ea”.

[60] Gen. 20:1-18; 2 Sam. 13:1-20, și de ex., Prov. 5.

[61] Deut. 17:16-18.

[62] În aceste avertismente se folosește termenul ebraic *ish*, care înseamnă „bărbat” sau „soț”, și nu termenul ebraic *adam*, care ar putea fi tradus prin „bărbat” sau „persoană”.

[63] Prov. 6:6; 10:4-5; 4:17; 15:18; 19:19.

[64] Prov. 19:13; 21:9, 19; 25:24; 27:15-16. Există un text care se referă și la bărbatul gâlcevitor: Prov. 26:21.

[65] Gen. 27; 1 Sam. 1:6; Flp. 4:2.

[66] Apoc. 17:5.

[67] Marcu 10:35-45.

[68] 1 Pet. 3:3-4.

[69] De ex., Luca 5:22.

[70] Gal. 3:28.

[71] Pentru o analiză creștină critică cu privire la discursul despre drepturi, vezi Julian Rivers, „Beyond the Morality of Rights”, în Michael Schluter (ed.), *Christianity in a Changing World* (Marshall Pickering, 2000), p. 126-137.

[72] Office for National Statistics, *Social Trends* (nr. 33, 2003), capitolul 2.

[73] Rebecca O’Neill, *Experiments in Living: The Fatherless Family* (London, Civitas, septembrie 2002).

[74] Vezi buletinul informativ al grupului de lobby „Families Need Fathers” [Familiile au nevoie de tați] (134 Curtain Road, London, EC2A 3AR).

[75] Office of National Statistics, Recensământ 2001.

[76] Deut. 4:6-8.

[77] Julian Rivers, „Multiculturalism”, *Cambridge Papers* (vol. 10, nr. 4, dec. 2001).

[78] „Paritatea” este definită în termenii de respect reciproc, participare la decizii și o asumare egală a riscurilor și beneficiilor într-o relație. Vezi Michael Schluter și David John Lee, *The R Option* (Cambridge, Relationships Foundation, 2003).

[79] Jonathan Burnside, „The Signs of Sin: Seriousness of Offence in Biblical Law”, *Journal for the Study of the Old Testament*, Series 364 (Sheffield Academic Press, 2003), p. 24 ș.m.d.

[80] Ca exemplu al impactului pe care legile Anului Jubileului îl aveau asupra proprietății în mediul rural, vezi 1 Împ. 21:1-3.

[81] Vezi Carol Gilligan, *A Different Voice* (Harvard University Press, ediția a II-a, 1993).

[82] *Ibid.*, p. 17.

[83] Shalit, *op. cit.*

Articolele din seria *Cambridge Papers*
publicate în 2014 de către
Centrul Areopagus din Timișoara,
cu sprijinul oferit de
Christian Political Foundation for Europe

Eschatology and Politics: the last things we want to talk about?

(Geoffrey Penn)

A Burning Issue: Christian care for the environment

(Robert White)

Beyond scrutiny? Minorities, majorities and post-modern tyranny

(Michael Ovey)

Gender co-operation: some implications of God's design for society

(Michael și Auriel Schluter)

The myth of secular tolerance

(John Coffey)

Does Athens need Jerusalem? A Christian context for secular thought

(Michael Ovey)

